

BÉTSI
MAGYAR ÚJSÁG.

EZEN NEVEZET ALATT:

MAGYAR KURIR.

1830-dik

ESZTENDŐRE.

A' FELSÉGES TSÁSZÁR' ÉS APOSTOLI KIRÁLY'
KEGYELMES ENGEDELMÉVEL.

SZERKEZTETI ÉS KIADJA

MÁRTON JÓSEF,

a' Bétsi Ts. K. Universitásban a' Magyar Nyelvnek és Literaturának rendkívül
való Professora, Tek. Beregh Vármegyének Tábla Bírāja.

MÁSODIK FÉL-

ESZTENDŐ.

BÉTSBEN,
NEMES HAYKUL ANTAL' BETÜJIVEL.

*A Bagoly a Böltset példázza, ki bárha setétben
Vesztéget is lát ott, hol más semmit se vesz észre.*

BCU Cluj / Central University Library Cluj

MAGYAR KURIR.

Nr. 1.

Indult Bétsből, Pénteken, Julius' 2-dikán, 1830.

B é t s .

Ő Ts. K. Felsége méltóztatott Jun. 21-dikén költ Kabinéti végzése által Nagy Msgú Várkonyi Gróf A m a d e Antal Ország Bárója Ő Excját, eddig Kir. Lovász-Mestert, tulajdon kérésére Kir. Ajtónállók Mesterévé, és Nagy Msgú Vasonkői Gróf Z i c h y Ferentz Ország Bárója Ő Excját, eddig Kir. Ajtónállók Mesterét Kir. Lovász Mesterré kegyelmesen kinevezni.

Ő Ts. K. Felsége méltóztatott Bétsi és Triesti Priv. Nagy Kereskedő és Posonyi Polgár Ritter János Kristóf és Ritter Hektor Wilhelm Urakat a' Görzti nádméz tisztító Intézetnek birtokosait azon megkülömböztetett érdemeiknek tekintetéből, melyeket a' kereskedés és az arra megkívántató készítményi szorgalom hathatós előmozdítása által magoknak szerzetek, kegyelmesen Magyar Nemesi rangra emelni, ezen praedicatummal Z á h o n y, melly a' Nekiak adatott Kamarális helységnek neve Ungvár Vármegyében.

Frantzia Ország.

Páris Jun. 22-dikén. A' Követek választásának ideje elközelít, és kevés napok mulva elválik mire dül el a' nagy kérdés. Sok, igen sok függ ennek a' Választásnak resultatumától; melléte az Algiri háború, mint kisebb fontosságú dolog, hátrább marad.

A' Moniteur Jun. 20-káról, a' következő Kir. Rendelést hirdeti:

„Károly Isten kegyelméből 's a' t. Minekutánna megértettük, hogy a' Párisi, Roueni, Orleansi, Angersi, Metzi, Paui és Nimesi Királyi törvény táblák köréből való Választó férjfiaknak politikai jussaira nézve, még nagy számú Contestatiók a' törvényszékeknél függöben vannak és a' Választó Collegiumoknak egybe gyűlésére a' Mi Máj. 16-diki Rendelésünkben kiszabott határidő előtt (Jun. 23-ka a' Kerületi Collegiumoknak, és Jul. 3-dika a' Megyébeli Collegiumoknak) meg nem ítéltethetnek; — Minthogy Minékünk akaratunk, hogy a' Választó laistromokban a' lehetőségig legnagyobb rendességnek ki eszközésére semmi el ne mulasztassék: tehát, a' mi Belső Minister-Statustitokunknak előterjesztésére, rendeltük és rendeljük a' mi következők: 1) Tzikk. Ardeche, Ardennen, Aube, Eure, Eure és Loir, Gard, Indre és Loire, Loir és Cher, Loiret, Maine és Loire, Marne, Mayenne, Alsó-Pyrennaeumi, Sarthe, Seine, Alsó Seine, Seine és Marne, Seine és Oise, Vaucluse, és Yonne, Megyékben a' Választó Collegiumok, a' Kerületekői Jul. 12-kén és a' Megyékei Jul. 19-kén, fognak öszve gyűlni 's a' t. 's a' t. 2) Tzikk. E' jelenvaló Rendelésnek végrehajtása a' Belső Mi-

nisterre bízattatik. Költ a' St. Cloudi Kastélyban Jun. 18 kán 1850 Uralkodásunknak hatodik esztendejében.

Károly.

A' Correspondant (Royalista Újságlevél, de nem a' közönséges Utrák között) a' közeledő Választásról elmélkedvén, így ír a' többek között: „Az 1850 diki Választás, komolyságával és fontosságával minden régiebbeket feljül mul. Egy rémítő kérdés fog most a' Korona és a' Választóférjfiak között eldöntetni, és el kell válni kié a' hatalmasabb akarat. — Egy van, a' mi tagadhatatlan, a' közelebbi Követek házának volt az a' szomorú rolléja, azt megmondani, t. i. hogy a' Nemzet Képviselői és a' Király Igazgatószéke között az együtt munkálkodás nintsen meg. Felbomolván az egyetértés, a' Kamarának (Követek Házának) el kellett tenni. Most egy új jö; visszaállítja e' ez a' Harmóniát, vagy még nagyobbá teszi a' Diskordiát?.. Ha hiszünk a' Liberalismusnak, úgy az új Kamara hasonló ellenséges gondolkozással fog jöni, és ugyan azon a' nyelven fog szölni: „Az adónak megtagadása hatalmunkban van, választásokat a' Budgetnak megtagadtatása és a' Ministeriumnak elbotsátása között!“ Mit felelhet a' Thronus egy ilyen kihívásra? Nem lenne e' a' Királynak mást mit tenni, mint Ministereit, bár kik légyenek is azok, elbotsátani? Lehetetlen, valóban lehetetlen. A' Liberalismus azt a' nagy hibát követte el, hogy a' Ministereknek, kiket megakart buklatni, megtartását multhatatlanul szükségessé tette. Ma már nem bukhatnak meg, maradniok kell, nem azért mivel ők ezek s amazok, hanem azért mivel a' Király ha engedné a' Kamara erőszakoskodását Sanctionálná. Mi lenne belőle, ha a' Kamara a' Budget megtagadásával fenyegetdvén, tetszése szerint választhatná

a' Ministereket?... Mi nem akarjuk tagadni, hogy a' Kamaráé az Adónak votizálása, és így jussa van a' Budgetot megadni vagy nem adni. De ha ezen jussával, más nem kevésbé szent jussoknak megbántására él, ha ezt mondja: En megtagadom a' Budgetot, ha ez vagy amaz Ministereket el nem külditek! — úgy megsérti a' Chartat, melly a' Minister-nevezésnek hatalmát a' Királynak adja. Két egyforma szentségű jussokat kell tehát itt tekinteni, egy felől a' Kamaráét, a' Budgetnak megadására vagy megtagadására, más felől a' Királyét, Ministeriumának választására. Ha a' Kamara, jussait a' Királyi Praerogatíváknak felforgatására használja, túl mégyen Attributionainak határán, és a' Koronának just ad vele reá, hogy ő is menjen túl Attributionainak határán. A' Koronának akkor kötelessége lenne rendkívül való eszközökhöz folyamodni, hogy mindent az elebbi törvényes vagy Constitutional rendbe, mellyből kiléptek vissza vigyen. Reményljük azomban a' Thronusnak és Frantzia Országnak bátorságaért, hogy ilyen Öszveütközés (a' közelebbihez hasonló Kamarának választása által) nem fog elkövetkezni.“

A' Választó-Collegiumoknak 555 Elölülői között, (kiket úgy kell tekinteni mint egyszersmind Ministerialis Candidatusokat a' Követségre) tsak egy vagyon azok közzül a' 221 Követek közzül kik az utolsó Parlament Ülésben a' (Martiusi) Felírás mellett voksoltak, t. i. Favard de Langlade Úr a' ki Puy de Dome Megyében, az Issoirei Kerületi Collegiumnak Elölülőjévé vagyon kinevezve,

Guilhem és Blanchaje Úrak (Ex-Követek, kik a' Felírás mellett voksoltak) midőn a' f. H. 6-dikán Angersbe mennének, az odavalók nagy készülleteket tettek fogadásokra, de a'

mellyeket az ellenkező Fél (a' Royalisták) megháborítani készült. A' Fő Ispany, hogy minden származható rendtelenségeknek elejét végye, a' megkülömböztetett fogadást megtiltotta és az eleikbe kitodulni akaró sokaságot katonák által visszaútasította. — A' nevezett Urak a' helybeli Kir. Törvényszéknél Vádat adtak bé a' városi tisztség ellen, önkényes rendszabásaiért, és a' személyes szabadságnak megsértéséért. Vádjokat a' Fenyítő törvénykönyvnek 114 és 186 tikkelyeiben fundálják, mellyekben a' személyes szabadságot vagy Polgári jussokat megbántó önkényes tselekedetekre vetemedő tisztviselők Degradatioval büntettetni parantsoltatnak; ha pedig a' tisztviselő nem önként 's nem a' maga oktából tselekedett volna, akkor a' büntetés az Elöljárót éri, kinek rendelését teljesítette.

Toulon Jun. 18-dikán. Tegnap este öt óraker észre vették, hogy a' kikötőhöz egy Gözhajó közelget, és két óra mulva látták, hogy a' közelgető hajó innepi módon fel van tzipfrázva; kétkedni többé nem lehetett, hogy felette fontos híreket hoz. Mindenek felette kíváncsiak valának az új híreket megérteni, és a' türedelmetlenség olly nagy mértékre hágott, hogy a' nép a' Processiot, melly a' Rév környékén járt, tellyesen oda hagyná és a' Papok magokban maradnának. A' legnagyobb Enthusiasmus mutatta magát, midőn Hajós Hadnagy Sarlat a' kikötőbe beérkezvén, jelenté, hogy Jun. 14-dikén a' frantzia tábor az Afrikai partokra kiszállott és ott egy erős állást, mellyből az elleniséget kiverte, elfoglalt. Ezen fontos hírnagy hamarsággal elterjedt, 's fáklavilágnál kiragasztott Nyilatkoztatás által adattatott a' Népnek tudtára, melly is azt Eljen a' Király! kiáltással fogadta. — Privát levélből értjük, hogy a'

tábor a' Sidi-Ferrútsi Metsetnél vizet bövségben talált kiszállásakor; a' gabona még szárán áll és az ellenségnek szörnyű sietséggel kellett futásba eredni, minthogy még tsak felgyújtására sem volt ideje. — Egyezőleg azt írják minden levelek, hogy 20—50 elesteknél nem mégyen többre vesztéségünk. Bourmont Úrhoz közeljárt a' halál. Midőn a' Torre-Chicai ágyús sántzok és táborának egyik Osztálya között állana, lába előtt esett le egy ágyugolyóbis, 's a' feltpapott fővény egészen bélepte.

Hertzeg Schwarzenberg Fridrik Ts. K. Májor, a' ki az Algiri táborozásban mint Önként vállalkozott részt kíván venni, Toulonba megérkezett és Jun. 16-kán a' Lionne nevű Korvettel Afrikába elvitorlázott.

Toulon Jun. 19-kén. Egy új tudósítás jelenti, hogy a' tábornak előserege Algirtól két mértföldnyire áll. A' tábor tisztjeitől levelek jöttek, mellyek dátálva onnét vagynak. Bátran várhatjuk, hogy kevés napok alatt a' tudósítást Algirnak megvételéről megkapjuk.

A' Temps ezt írja: „Egy Brasiliai Fregát Jun. 15-kén Brestben kikötött. Leuchtenberg Hertzeg rajta jött, és 18-dikban — minthogy a' Fregát harmadnapi Kontumázt alá vagon vettette, fog a' szárazra kiszállani. Emlékezhetik kiki reá, hogy a' mostani Brasiliai Tsászárnénak Amerikába való menetelekor az a' hír repesett, hogy a' Tsászári jegyesnek, Napoleonnal való rokonsága miatt, nem fogna megengedetni a' Frantzia Országban való keresztül utazás. Most mi, mint bizonyost tudjuk, hogy a' Hertzegnek a' keresztül utazás megengedetett, de mulatni Ő Hertzegsége Frantzia Országban, nem fog. — Ugyan ezen Fregáttal egy Követje is jött a' Tsászárnak, névszerént Marquis Santo Amaro, azzal a' megbízattatással, hogy

a' Brasiliai és Portugallia között felforgó peres kérdést az Európai Nagy Hatalmasságoknak terjeszsze elébe a' megítéltetés végett. A' Marquis Brestből egyenesen Londonba megyen.

A' Moniteur közli Gróf Bourmontnak Hg Polignachoz, és Duperré Admiralnak a' Tengeri Miniszterhez írott leveleit, melyekben a' Frantzia tábornak kiszállása környülálláson san megíratik:

1) Gróf Bourmont Ö Exczájához a' Ministeri Tanács Elölülőjéhez.

Sidi-Ferruts Jun. 14-kén 1830.

A' Hadi Flotta, melyet a' kiszálló Flottátskára való várakozás 18 napoknál tovább késeltetett a' Palmái Öbölben, Jun. 10-kén megeresztette Vitorlát. A' szél eleinte gyenge volt, későbben olyan erős lett, hogy némely hajókban kárt tenne. Két marhás hajók, a' rajtok lévő emberéknék egy részével, elsűjdedtek. 12-dikben nap feljöttével megláttuk az Algiri partokat; de a' szélnek szüntelen nevedő ereje és a' tengernek háborgása miatt a' kiszállás lehetetlennek találtatott. A' hajóssereg abban a' pillantásban eltávozott a' Szaraztól; a' Sidi-Ferrutsi félsziget felé és a' mellette fekvő partok felé néhány könnyű hajók kiküldettettek. Annak bizonyos tudása, hogy (ott) jó matska-állást találhatni, az a' fedezés, melyet ezen partoknak fevése és magossága az Uralkodó szelek ellen ad, és a' földnek tulajdonsága — mely a' tenger felől 4000 ölnyire sík és az ellenségnek les helyet nem enged — figyelmetességünket a' tenger partoknak ezen részére fordította.

A' viszsza vonuló mozgást 12-dikben estvéli 9 óraker megállítottuk, és dél felé evezünk. Ejjelre kelve a' tenger megtsendesedett. 13-dikban napköltekor csak 2—5 mföldnyire voltunk Algirtól.

A' katonák eleven örömré fakadtak és Eljén a' Király! kiáltás hangzott minden Oldalról. A' hadi Flotta, mely eddig délnek vitorlázott, megváltoztatta menetelét, és a' partok mentében a' félsziget felé evezett. Elöljártak a' kis hadi hajók, reájok a' lévén bizva, hogy a' Sántzokat, melyeket az ellenség a' kiszállás partjánál ütni talált volna, löjék le. A' szél keletről fujt, annál fogva elvégeztük, hogy Sidi Ferrutsnak nyugoti oldalánál szálljunk ki. Reggeli 10 óraker a' hadi hajók a' félsziget szélénél állottak; a' torony melly ottan emeltetve vagyon, elhagyattatott. Az ellenség egy 12 ágyús Batteriát, mellynek tüzére elszánva kelle lennünk, állított fel; a' parttól mintegy 1 mföldnyire tábor volt ütve. Innen rajta egy két Batteriát és arabs lovasok tsoportjait láttunk. Egy Gözhajó közelített a' parthoz, és tüzelése a' lovasokat elszéllesztette. Az ellenség Batteriái löttek a' vasmatskahely felé golyóbisokat és bombákat, de minden foganat nélkül. Estvéli 8 óraker a' hadi Flotta a' Kísérő hajóknak első tsoapatja és a' kiszálló flottátska vasmatskákat kivetették. Kiadattak a' parantsolatok, a' kiszállásnak más napon (14-ikben) lejendő elkezdődése felől. Az első Osztály reggeli 5 óraker kinn volt a' szárazon, a' nélkül, hogy akadályt talált volna; kiszállottak a' más két Osztályok is egymás után. Generalis Berthezene az első Osztályal és 8 ágyúkkal nyomult előfelé.

Az ellenség Batteriái csak hamar megnyitották a' tüzelést, és folytatták is, noha őket a' mi tábori ágyúink szemközt, és a' Félszigetnek keleti Oldalánál álló Királyi hajók oldalaslag löttek. Gener. Berthezene parantsolatot kapott, hogy az ellenség állását balra kerülje meg. Ennek a' mozdulatnak meglett a' várt következése; a' Batteriák el-

7

hagyattattak, 15 ágyúk és 2 mo'sarak kezünkbe estek. Loverdo és Escars Oszályai követték az első Oszályt; 11 órákor vége lett a' tsatának és az ellenség minden oldalról futott.

Katonáink éppen olly nagy hidegvérűséget mutattak, mint a' millyen nagy volt benne az előtt az Enthusiasmus. Húsz embert vesztettünk, tiszt nints közöttök.

A' földfekvésnek tekintete a' félsziget elején, tökéletesen meg felel annak a' rajzolatnak, mellyet Oberster Boutin *) róla készített, fővényes, háta hupás és majd mindenütt sűrű tserje fedi. A' félsziget egy mészkő-szikla, egy domborodással, mellyet a' Spanyolok Torre-Chicának neveztek; éléstárnak szántuk. Generalis Valazé itt egy Sántot

*) Oberster Boutin, Napoleontól küldetvén, Algirba méne és ott észessége, 's fáradságos iparkodásai által reáméne, hogy a' várost környékestől egyetemben felvénne, az eszközöket, mellyek ezen tengeri barlangnak valahai elpusztítására megkívántatnék, mindenképpen felszámítván. Ez a' munka, ollyan gyanakodó természetű emberek között, mint az Algiriak, lehet gondolni, hogy terhes volt. Legnehezebb része volt munkájának, különösen a' Kikötőnek (Molo a' neve) kikémlélése és a' különböző vasmatska-mélyeinek kikutatása. Hogy ezt elérhesse, úgy tette magát, mintha az angolna-halászattal mulatná magát, és hálóján a' merítő-olom szolgált neki Sonda gyanánt. A' meszszeiséget és mélységet megtartotta emlékezetében, és haza menetekor felírta, a' nélkül, hogy tévesztett volna. Már közel volt munkája végzéséhez, midőn az Algiriak

épít, mellynek kiterjedése kitsin foglenni, és építése már elkezdődött.

Vagyon szerentsém 's a' t.

Gróf Bourmont.

2) Admirális Duperrének levele az elébbivel egy foglalatú.

Moldva és Oláh Ország.

Minthogy a' Pestis Moldvában Febr. közepe táján megszűnt és magát azolta sem Jassyban sem másutt sehol nem mutatta: a' szabad járás kelés újra visszaállított és a' Pestisre ügyelő Biztonság April. 28-kán megoszlatott. De mégis, a' Dunától jövő Útasoknak meg kell a' négy napos Kontumázot tartani a' Galaczi Klastrom mellett.

Ellenben a' Burgasból hozzánk költöző számos Bolgár familiák között, a' Galaczi új Lazaretumokban, nem

szélját megőrölték. Hijjában mutatta magát melázónak, hijjában bolondosnak; a' tettetést tovább is vinni lehetetlen vala. Egyik napon, midőn újra a' Molo bame, a' Kikötő-tisztje hirtelen megfogja és útját állja e' szavakkal: „Frankus Kapitány, te gazember vagy, hanem én már kiesmertelek, takarodj innét ép bürrel, de ha újraj ide jössz elevenen megégettetlek.“ Az Oberster ezt nem hagyta magának kétszer mondani, 's kevés napok mulva felülvén egy Austriai zászlót viselő és Livornoba igyekező hajóra, Algirból eltávozott. — Az ő munkája 20 esztendőök óta hever a' Frantzia Igazgató szék patsétje alatt, és azoknak a' Materialéknak, mellyeket ő gyűjtött, a' mostani Expeditionnak készítésére nézve, a' Ministerium nagy hasznát vette. Algir mappája az ő rajzolatja szerént most ki jött Párisban.

régiben újra kiütött a' Pestis. Az Igazgatóság egyszerűen megtette a' szükséges rendelkezéseket a' Pestis-tsíra további terjedésének meggátlására és kiirtására.

A' marha dög, Moldvának majd minden megyéiben, mind ez ideig megvan, itt fogyatkozó ott terjedő félben. Az eldöglött szarvas marhának száma Moldván a' mult Eszt. Augustus Havától fogva, 31,939 darab, u. m. 14,457 ökör, 15,358 tehén és 2124 borjú.

N a g y B r i t a n n i a.

London Jun. 20-kán. A' közelebbi napokban a' Királynak hogyan léteről ki botsátott Bulletinnek itt következnek.

Windsor Jun. 18 kán. A' Király a' mult éjjel kevesett aludt, más tekintetben, ugyan azon állapotban vagon Ő Fge. — 19-dikben A' Király nem jól aludt. Időről időre nagyobb elnehezedést érzett Ő Fge a' lélekezeti vételben. — Későbbi tudósítások 's bulletinnek szerént is Jun. 21-dikéről Ő Felsege igenyengén érzi magát.

G ö r ö g O r s z á g.

Gróf Capodistrias Aeginából Naupliába elutazott. Frantzia Adm. Rignys Úr Máj. 17-kén 4 hadihajókkal ugyan oda elvitorlázott. — Kedvetlen tudósítások jönnek Móreaából és a' Szigetektől. Argosban, Ártában és Prevesában békétlenségek és nagy rendtelenségek mutatják magokat. Az Igazgatóság nem bír rendet tartani, mivel a' Status a' legnagyobb szegénység-

ben vagon. Az Elölülőnek tekintete napoként alább száll. — Samos, Scio és más Szigetek, mellyek a' Londoni utolsó (Febr. 3-iki) Protokollum határozásai által a' Török hatalom alá adtatnak, nagyon zúgnak és békételenkednek e' határozások ellen. Samosban Máj. 10-kén ki is szállottak három Török Biztosok, török katonaságtól kíséretelve a' Tigani nevű kikötőnél, hogy a' Szigetet a' Nagy Úrnak nevében elfoglalják; de a' Görögök rájuk rohanván a' törököket fegyvereikből kivetkettették, 's a' Biztosokat fogságba vetették. Későbbben, az Igazgatóságnek parantsolatjából, vissza vitettek a' Törökök Ásiába és megmondattak nékiek, hogy újra a' Szigetnél meg ne jelenjenek míg Samosnak sorsa a' három nagy Udvarok által végképpen el nem döntetik.

A' pénz folyamat Julius' 1-ső napján;
közép ár:

A' Státus' 5p. Centes Obligátzióji	100 1/4
Az 1820-béli sorsosok,	182
Az 1821-béli hasonlók,	—
Bétsvárosa 2 1/2 p. Centes Bankó Obligátzióji,	64 1/4 for. keltek, mind Conv.
A' Bank-Aktziák keltek	1555 for. ton, Conv. Pénzben

Felsőégi rendelés szerént minden féle zsemlyéket és közönséges kenyereket nagyobbra tartoznak a' kenyérsütők a' folyó Julius hónapban sütni, a' meghatározott áron, mint a' mult hónapban. — A' marhahús fontja 9 pengő kr. vagy 22 1/2 kr. ra váltóban meg hagyatott.

Szerkesztető és Kiadó Márton J ó's e f, Professor. (Untere Bäcker-Strasse Nro 742.)

Nyomatató: Nemes Haykul Antal. (Obere Bäcker-Strasse Nro 755.)